

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ
Сектор за економска истраживања и статистику

ТРЕНДОВИ У КРЕДИТНОЈ АКТИВНОСТИ

Треће тромесечје 2020. године

Београд, децембар 2020. године

Уводна напомена

Извештај *Трендови у кредитној активности* објављује се ради што бољег разумевања ситуације на домаћем кредитном тржишту. У њему се детаљно разматрају кретање кредитне активности, цена задуживања привреде и становништва, као и услови на кредитном тржишту на основу фактора који одређују понуду и тражњу за кредитима.

Кредитни агрегати представљају квантификацију кретања на овом тржишту и израчунавају се на основу статистике биланса стања банкарског сектора, која обезбеђује податке о стању потраживања домаћих банака по основу кредита. Ако се узме у обзир релативно високо учешће девизно индексираних кредита у кредитном портфолију, прираст и стопе раста кредита израчунавају се по искључењу ефекта промене курса динара према осталим валутама заступљеним у кредитном портфолију.

У извештају се користе и резултати анкете о кредитној активности банака, коју Народна банка Србије спроводи од почетка 2014. године. Учешће банака у анкети је добровољно. Захваљујући анкети, знатно је унапређено сагледавање ситуације на домаћем кредитном тржишту, јер пружа увид у ставове представника банака о оствареним и очекиваним променама на страни понуде кредита, као и на страни тражње приватног сектора за кредитима.

Користе се и резултати анкете коју је Европска инвестициона банка развила у контексту Бечке иницијативе 2, која прати процес смањења изложености међународних банкарских групација и пратећих ограничења кредитне активности. Анкета се спроводи од октобра 2012, два пута годишње, и прати супсидијаре међународних банкарских групација у земљама средње, источне и југоисточне Европе – њихове стратегије, тржишне услове и очекивања. Циљ анкете је сагледавање ефеката понуде и тражње на кредитну активност, као и утицаја домаћих и међународних фактора на услове понуде и тражње. Из Србије, у овој анкети учествује десет банака, чија актива чини око 50% укупне aktive банкарског сектора Србије.

СКРАЋЕНИЦЕ КОРИШЋЕНЕ У ОВОМ ИЗВЕШТАЈУ

БДП – бруто домаћи производ

млрд – милијарда

мг. – међугодишње

NPL – проблематични кредити

п.п. – процентни поен

Т – тромесечје

Не наводе се друге општепознате скраћенице.

Садржај

Резиме	6
I. Сектор привреде	8
1. Кредити привреди	8
2. Цена задуживања привреде	10
3. Оцена понуде и тражње за кредитима – на основу резултата анкета о кредитној активности	12
II. Сектор становништва	13
1. Кредити становништву	13
2. Цена задуживања становништва	14
3. Оцена понуде и тражње за кредитима – на основу резултата анкета о кредитној активности	15
Методолошке напомене	17

Резиме

Домаћа кредитна активност наставила је тренд стабилног раста током 2020. године и у условима кризе изазване пандемијом, подржана мерама Народне банке Србије и Владе, при чему је међугодишњи раст кредита у Србији током трећег тромесечја био највиши у региону. **Укупни домаћи кредити** у септембру, по искључењу ефекта промене девизног курса,¹ били су виши за 13,3% него пре годину дана, што је резултат одличне реализације кредита почетком године, ублажавања монетарне политике Народне банке Србије, омогућеног застоја у отплати кредита и одобравања кредита из гарантне шеме.² Том расту и даље више доприносе **кредити привреди** (са 6,9 процентних поена), чији је **међугодишњи раст у септембру износио 13,3%**, него **кредити становништву**, који су у септембру били виши за 13,8% него пре годину дана (допринос 6,4 процентна поена).

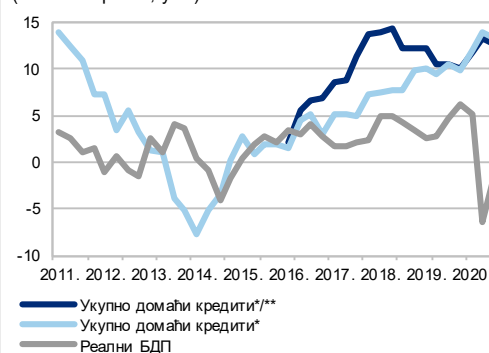
Кредити привреди повећани су у трећем тромесечју за 17,6 милијарди динара, по искључењу ефекта промене девизног курса. Тај раст се у потпуности односио на кредитирање привредних друштава, док су јавна предузећа током трећег тромесечја смањила кредитне обавезе према банкама. Предузећа су највише користила кредите за ликвидност и обртна средства, на шта су утицале повећане потребе за ликвидним средствима и одобравање кредита из гарантне шеме. Током трећег тромесечја пословне банке су из гарантне шеме одобриле 519,8 милиона евра кредита микропредузећима, малим и средњим предузећима и предузетницима, чиме се износ укупно реализованих кредита од почетка овог програма приближио износу од 1,2 милијарде евра. Стање кредита предузећима повећано је код скоро свих делатности, а највише код предузећа из прерађивачке индустрије, грађевинарства, пољопривреде и пословања некретнинама.

Кредити становништву су, по искључењу ефекта промене девизног курса, у трећем тромесечју повећани за 49,5 милијарди динара.

¹ Обрачунато по курсу динара према еврау, швајцарском франку и долару на дан 30. септембра 2014. (тзв. програмски курс, који се користи за потребе праћења аранжмана с Међународним монетарним фондом), при чему је узета у обзир валутна структура потраживања по основу кредита.

² У складу са Уредбом о утврђивању гарантне шеме као меру подршке привреди за ублажавање последица пандемије болести COVID-19 изазване вирусом SARS-CoV-2, „Службени гласник РС”, бр. 57/20.

Кредитна активност наставила је да бележи двоцифрен м.г. раст у ТЗ
(м.г. стопе раста, у %)

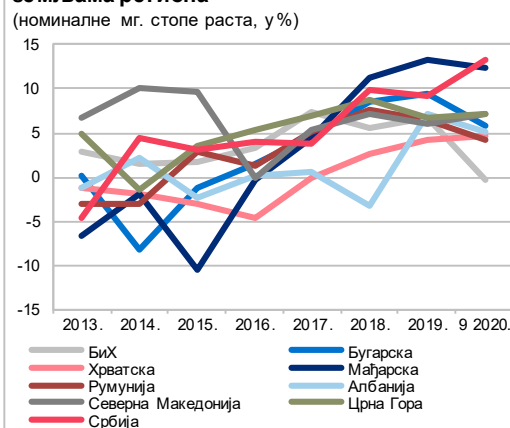

Извор: НБС и РЗС.

* Искључен ефекат промене девизног курса.

**Искључен ефекат отписа и продаје NPL од почетка 2016.

Раст кредита у Србији у ТЗ био је највиши међу земљама региона
(номиналне м.г. стопе раста, у %)

Извор: сајтови централних банака и прерачун НБС.

Тај раст, који је уобичајено вођен готовинским и стамбеним кредитирањем, делом је резултат примене мораторијума на отплату кредита, а доприносило му је и кредитирање предузетника у оквиру гарантне шеме. Кредитирање становништва подржано је и мерама које је Народна банка Србије донела током трећег тромесечја. Поред одлуке о додатном мораторијуму на отплату кредита током августа и септембра, који се односио на привреду и становништво, Народна банка Србије је током трећег тромесечја усвојила сет прописа којима се доприноси одрживом кредитирању становништва по повољним условима. Конкретно, банкама је омогућено да рефинансирају или продуже рок доспећа за додатне две године за готовинске, потрошачке и друге кредите (осим стамбених кредита и минуса по текућем рачуну). Рокови отплате постојећих стамбених кредита могу се продужити до пет

година, а ублажени су захтеви у погледу степена завршености објекта у одређеним случајевима приликом одобравања стамбених кредита. Олакшан је и приступ динарским краткорочним кредитима, пошто ће банке клијентима моћи да одобре кредит до 90.000 динара на рок до две године само с потписаном изјавом о запослењу, односно пензији.

Захваљујући наставку ублажавања монетарне политике и ниским каматним стопама на међународном тржишту новца, **услови финансирања** на домаћем тржишту остали су повољни и наставили су да подржавају кредитну активност. Током трећег тромесечја, каматне стопе и на динарске и на евроиндексиране кредите привреди и становништву кретале су се близу раније забележених најнижих вредности. Притом, настављен је и тренд приближавања каматних стопа на динарске и евроиндексиране кредите, посебно код привреде, захваљујући већем паду каматних стопа на динарске кредите, што доприноси повећању динаризации, а тиме и додатном јачању финансијске стабилности.

Учешће динарских пласмана у укупним пласманима привреди и становништву, према постојећим пословима, достигло је **нову највишу вредност до сада и у септембру је износило 36,6%**, што је за **2,0 процентних поена** више него у јуну. Од тога, динаризация

пласмана привреди повећана је током трећег тромесечја за 2,8 процентних поена, на 19,3%, чему је, уз одобравање кредита из гарантне шеме, допринела и куповина динарских корпоративних обвезница од стране банака. Подстицај расту динаризације и смањењу каматних стопа на динарске кредите привреди дала је и јулска одлука Народне банке Србије да банкама које клијентима одобравају динарске кредите из гарантне шеме по нижим каматним стопама (за најмање 50 базних поена) од максималне³ плаћа за 50 базних поена вишу стопу ремунарације на издвојену обавезну резерву у динарима (која тренутно износи 10 процентних поена), и то на износ одобрених кредита по повољнијим условима. У истом периоду, динаризация пласмана становништву повећана је за 0,8 процентних поена, на 56,6% у септембру.

Учешће проблематичних кредита у укупним кредитима додатно је смањено током трећег тромесечја **и у септембру је износило 3,4%**, што је **нови најнижи ниво** откад се овај показатељ квалитета активе прати. То учешће ниже је за 0,3 процентна поена него у јуну, а за 19,0 процентних поена него у јулу 2015, тј. непосредно пре почетка примене Стратегије за решавање проблематичних кредита.

³ Једномесечни *BELIBOR* + 2,5 процентних поена.

I. Сектор привреде

1. Кредити привреди

Кредити привреди наставили су да током Т3 бележе двоцифрене стопе мг. раста и у септембру су, по искључењу ефекта промене курса, били виши за 13,3% него пре годину дана. Томе су допринели ублажавање монетарне политике Народне банке Србије, кредити из гарантне шеме намењени микропредузећима, малим и средњим предузећима, као и омогућавање мораторијума на отплату кредитних обавеза. Ипак, у односу на јун (15,9%), мг. раст кредита привреди је успорен, што се може довести у везу са завршетком примене првог мораторијума у јулу и последично већим доспећима у поређењу с Т2, када је на снази била прва тромесечна обустава плаћања обавеза. Посматрано у номиналном изразу, стање кредита привреди у септембру износило је 1.365,7 млрд динара, а њихово учешће у годишњем БДП-у⁴ 25,1%, што је за 0,3 п.п. више него у јуну.

Кредити привреди су у Т3, по искључењу ефекта промене девизног курса, повећани за 17,6 млрд динара, или за 1,3%, у потпуности по основу кредитирања привредних друштава, док су јавна предузећа смањила кредитне обавезе према банкама. Повећано је кредитирање предузећа свих делатности сем трговине, а највише предузећа из прерађивачке индустрије, грађевинарства, пољопривреде и пословања некретнинама. Повећане потребе за ликвидним средствима и одобравање кредита из гарантне шеме утицали су на то да, посматрано по наменама, раст кредита привреди буде и у Т3 вођен кредитима за обртна средства, чије је учешће у укупним кредитима привреди повећано на 42,6% у септембру. У структури стања кредита привреди, најзаступљенији су и даље инвестициони кредити (43,9%). Посматрано према величини предузећа, кредити микропредузећима, малим и средњим предузећима у септембру су чинили 67,7% укупних кредита привреди, а њихов мг. раст износио је 12,1%. Рочност кредита привреди наставила је да се продужава током Т3, пре свега захваљујући расту кредита рочности између две и пет година, који су у септембру чинили 37,5% укупних кредита привреди, чиме је учешће

⁴ БДП остварен у последња четири тромесечја.

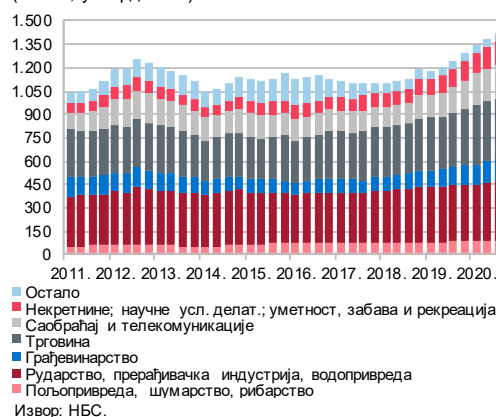
Кредити привреди благо су успорили мг. расту Т3, под утицајем већих доспећа него у Т2
(мг. стопе раста по програмском курсу, у %)

Гарантна шема утицала је да кредити за обртна средства највише допринесе мг. расту кредита привреди
(доприноси у п.п., искључен ефекат промене девизног курса)

Највећи део потраживања од привреде чине кредити прерађивачкој индустрији и трговини
(стања, у млрд RSD)

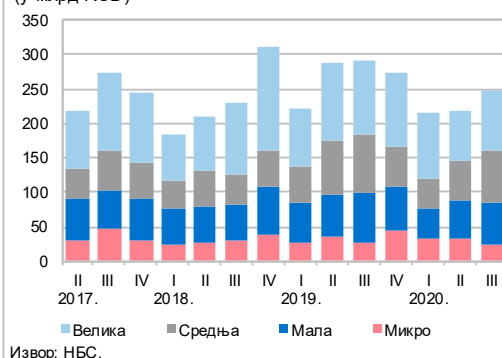
дугорочних кредита у укупним кредитима привреди у септембру достигло 88,0%.

Знатан део кредита за обртна средства чинили су **кредити из гарантне шеме**,⁵ која је усмерена на део привреде који је осетљивији на ову кризу – микропредузећа, мала и средња предузећа и предузетнике, а истовремено је и значајан генератор БДП-а и радних места. У Т3 одобрено је 519,8 млн евра кредита из гарантне шеме, чиме се износ укупно реализованих кредита од почетка овог програма приближио износу од 1,2 млрд евра.⁶ При томе, више од половине одобрених кредита било је у динарима (56,2%), што доприноси расту степена динаризације, а тиме и ефикасности монетарне политике и додатном јачању финансијске стабилности. С обзиром на то да се 83,7% укупно одобрених кредита односи на нове кредите, у наредном периоду можемо очекивати да они позитивно утичу на економску активност. Ове кредите највише су користила мала предузећа (43,9%), за којима следе средња (35,4%), а затим микропредузећа (20,7%).

Обим новоодобрених кредита привреди у Т3 износио је 248,4 млрд динара, што је за 13,8% више него у Т2, односно за 14,7% мање него у истом периоду прошле године. Највећи део кредита одобрених привреди током Т3 односио се на кредите за ликвидност и обртна средства (61,5%), при чему је сегменту микропредузећа, малих и средњих предузећа одобрено преко 70% ових кредита. Одобравање кредита овом сегменту било је подржано и повољним условима финансирања у оквиру гарантне шеме. Следе их инвестициони кредити, на које се односила скоро четвртина нових кредита привреди, који су такође претежно одобрени микропредузећима, малим и средњим предузећима (68,7%).

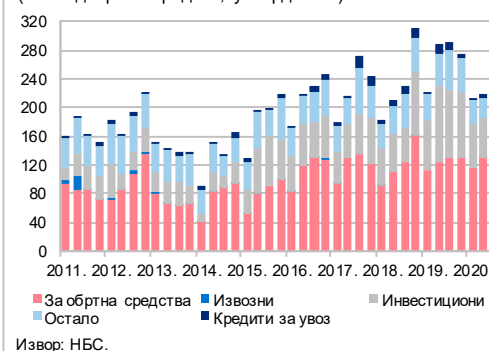
Динаризација стања пласмана привреди наставила је да се **повећава током Т3** и у септембру је достигла 19,3%, што је за 2,8 п.п. више него у јуну, а за 5,3 п.п. него на крају 2019. Расту динаризације пласмана на највиши ниво у претходне три године допринели су одобравање динарских кредита из гарантне шеме и куповина динарских корпоративних обвезница од стране банака. Подстицај расту динаризације дала је и јулска одлука Народне банке Србије да банкама које клијентима одобравају динарске кредите из гарантне шеме по нижим каматним стопама за најмање 50 б.п. од максималне (једномесечни *BELBOR* + 2,5 п.п.) плаћа за 50 б.п. вишу стопу

Кредити микро, малим и средњим предузећима чинили су скоро две трећине нових кредита у Т3 (у млрд RSD)

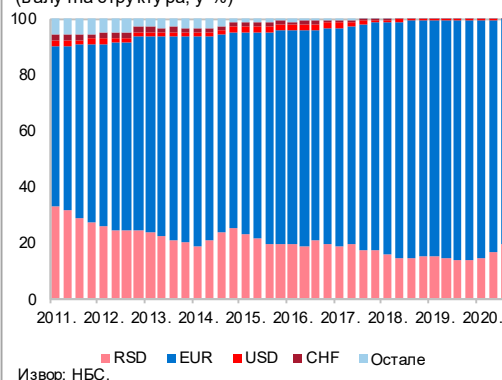
Извор: НБС.

Кредити за обртна средства и инвестиције били су најзаступљенији у Т3 (новоодобрени кредити, у млрд RSD)

Извор: НБС.

Гарантна шема и куповина динарских корпоративних обвезница допринеле су расту динаризације потраживања од привреде у Т3 (вალутна структура, у %)

Извор: НБС.

⁵ Детаљније о кредитима из гарантне шеме видети у Извештају о инфлацији – август 2020, Осврт 2, стр. 31–33.

⁶ Од укупно 2 млрд евра, колико би банке уз гаранцију државе могле укупно да одобре до краја јануара 2021.

ремунерације на износ издвојене обавезне резерве у динарима (која тренутно износи 10 б.п.), и то на износ стања одобрених кредита по повољнијим условима, а који не прелази износ обрачунате динарске обавезне резерве. Истовремено, у односу на крај 2019, учешће евроиндексираних пласмана и пласмана у еврима смањено је за 5,2 п.п., на 80,4% у септембру, док је учешће пласмана у доларима (0,2%) смањено за 0,1 п.п., док је у швајцарским францима (0,1%) непромењено.

Учешће *NPL*⁷ у укупним кредитима привреди додатно је смањено у ТЗ, чему је делом допринела и примена мораторијума на отплату кредита. *NPL* показатељ сектора привреде у септембру достигао је нови минимум од 2,5%, што је за 0,3 п.п. ниже него у јуну, а за 22,5 п.п. него у јулу 2015, тј. непосредно пре почетка примене Стратегије. Ако посматрамо само привредна друштва, учешће *NPL* у укупним кредитима у ТЗ смањено је за 0,4 п.п., на 2,7%, при чему је за готово све делатности овај показатељ достигао нове најниже вредности. У односу на почетак примене Стратегије, најизраженије смањење бележи се код сектора грађевинарства, пословања некретнинама и трговине.

Смањењем *NPL* умањује се системски ризик, мада је са аспекта финансијске стабилности важно нагласити да ни када су били на вишем нивоу, *NPL* нису угрожавали стабилност финансијског сектора. Покривеност *NPL* и даље је на високом нивоу – исправка вредности укупних кредита у септембру износила је 98,0% *NPL*, док је исправка вредности *NPL* била на нивоу од 62,4% *NPL*. Домаћи банкарски сектор високо је капитализован, што потврђује и показатељ адекватности капитала, који је крајем септембра износио 22,4%. То је знатно изнад прописаног минимума од 8%, при чему се овај показатељ након увођења стандарда Базел III⁸ у домаћи регулаторни оквир нашао на вишем нивоу.

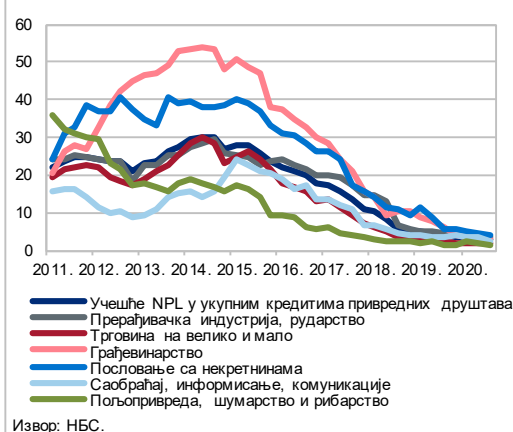
2. Цена задуживања привреде

Услови финансирања привреде остали су повољни и у ТЗ – каматне стопе наставиле су да се крећу око најнижих вредности, уз додатно приближавање динарских каматних стопа

⁷ Важни фактори снажног пада *NPL* од 2016. и надаље били су успешно спровођење Стратегије за решавање проблематичних кредита и примена Одлуке о рачуноводственом отпису билансне активе банке. У складу са Стратегијом, Народна банка Србије донела је Акциони план (http://www.nbs.rs/internet/latinnica/55/npl/akcioni_plan.pdf), усмерен на јачање капацитета банака за решавање *NPL* и давање доприноса развоју тржишта *NPL*, чије су активности у потпуности спроведене, неке и пре рока.

⁸ Регулаторни оквир стандарда Базел III примењује се од 30. јуна 2017. године, када је почела примена Одлуке о адекватности капитала банке („Службени гласник РС”, бр. 103/2016, 103/2018, 88/2019, 67/2020, 98/2020 и 137/2020), којом је у домаћу регулативу уведен овај стандард.

У скоро свим делатностима учешће *NPL* у спустило се на нове минимуме током ТЗ
(бруто принцип, у %)

Каматне стопе на динарске кредите остале су повољне током ТЗ
(просечне пондерисане вредности, на годишњем нивоу, у %)

* Искључени револвинг кредити, прекорачења по текућем рачуну и дуг по кредитним картицама.

каматним стопама у евро знаку. Таква кретања резултат су ублажавања монетарне политике Народне банке Србије, нижих каматних стопа на тржишту новца у зони евра, као и појачане конкуренције између банака на домаћем кредитном тржишту, упркос глобално повећаној аверзији према ризику. Одржавању ниских каматних стопа на динарске кредите допринела је и јулска одлука Народне банке Србије да плаћа већу стопу ремунарације банкама које одобравају динарске кредите из гарантне шеме по нижој стопи од максималне. Захваљујући паду каматних стопа у протеклом периоду, трошкови привреде по основу камата знатно су смањени, иако је коришћење кредита повећано, што је доприносило расту расположивог дохотка привреде.

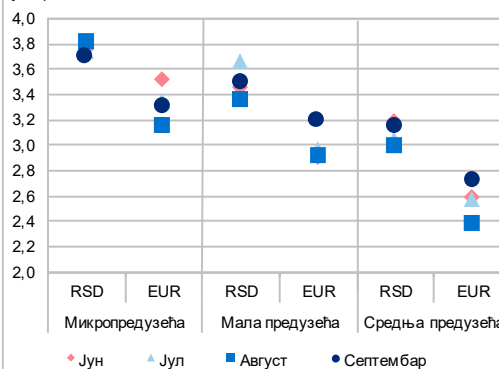
Просечна пондерисана каматна стопа на новоодобрене динарске кредите привреди у септембру износила је 3,3% и била је нешто нижа него у јуну (3,4%), а за 13,1 п.п. нижа него у мају 2013, када је започето ублажавање монетарне политике Народне банке Србије. Посматрано по наменама, током Т3 смањена је цена динарских инвестиционих кредита (за 0,4 п.п., на 4,0%) и осталих некатегорисаних кредита (за 0,3 п.п., на 3,0%), док је каматна стопа на кредите за обртна средства повећана за 0,1 п.п., на 3,4%. Посматрано по величини предузећа, за по 0,1 п.п. смањене су каматне стопе на кредите микропредузећима (3,7%) и средњим предузећима (3,1%), док је цена задуживања малих (3,5%) и великих предузећа (3,2%) остала непромењена.

Просечна пондерисана каматна стопа на новоодобрене кредите привреди у еврима и евроиндексираним кредитима у септембру (2,7%) била је непромењена у односу на јун. Притом, као и код динарских кредита, смањене су стопе на инвестиционе (за 0,1 п.п., на 3,1%) и остале некатегорисане кредите (за 0,4 п.п., на 2,2%). С друге стране, каматне стопе на кредите за обртна средства (2,6%) и кредите за увоз (2,2%) биле су више него у јуну. Посматрано по величини предузећа, каматне стопе на кредите микропредузећима (3,3%) биле су ниже, а каматне стопе на кредите малим (3,2%) и средњим предузећима (2,7%) више него у јуну, док је цена кредита великим предузећима (2,2%) била непромењена.

Наставак тренда приближавања динарских и каматних стопа у евро знаку потврђује чињеница да су динарске каматне стопе, посматрано на нивоу просека тромесечја, у Т3 смањене на 3,1% (са 3,5%, колико су у просеку износиле у Т2), док је просечна вредност каматних стопа на кредите у евро знаку у Т3 (2,7%) била готово непромењена у односу на Т2. При томе, у августу су каматне стопе на динарске кредите привреди први пут биле ниже од каматних стопа на кредите привреди у

Цена задуживања микро, малих и средњих предузећа остала је повољна током Т3

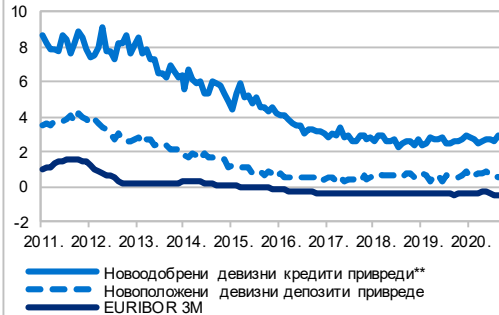
(просечне пондерисане вредности, на годишњем нивоу, у %)

Извор: НБС.

И каматне стопе на девизне кредите привреди кретале су се близу минимума*

(просечне пондерисане вредности, на годишњем нивоу, у %)

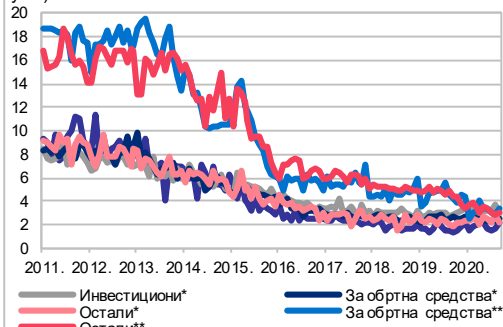
Извор: НБС и Европска банкарска федерација.

* Искључени револвинг кредити, прекорачења по текућем рачуну и дуг по кредитним картицама.

** У еврима и евроиндексирани.

Каматне стопе на све врсте кредита привреди више струко су ниже него пре шест година

(просечне пондерисане вредности, на годишњем нивоу, у %)

Извор: НБС

* У еврима и евроиндексирани.

** Динарски.

евро знаку (2,9% према 3,0%). Иако се ради о дуготрајном процесу приближавања ових каматних стопа, с обзиром на то да је смањење разлике присутно већ неколико година, кретање ових каматних стопа на сличним нивоима резултат је ублажавања монетарне политике и свих других мера које је предузимала Народна банка Србије.

3. Оцена понуде и тражње за кредитима – на основу резултата анкета о кредитној активности

Резултати октобарске анкете Народне банке Србије о кредитној активности банака показују да су банке током Т3 поштриле стандарде по којима су одобравани кредити привреди, али у мањој мери него у Т2. Таква кретања у складу су са очекивањима изнетим у јулској анкети, при чему је на поштравање утицала пре свега повећана перцепција ризика изазваног пандемијом вируса корона, а у мањој мери и виши трошкови извора за кредите. Мање изражено поштравање стандарда очекује се и у Т4.

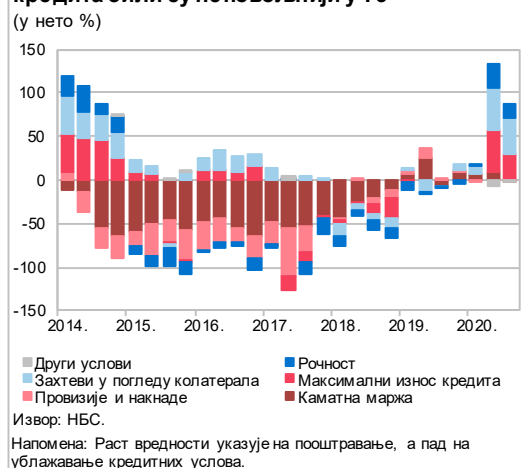
Према резултатима анкете, поштриени су захтеви у погледу колатерала, смањен је максимални износ и скраћена рочност кредита, а незнатно су повећане и провизије и накнаде за девизно индексиране кредите. С друге стране, смањене су каматне марже за мала и средња предузећа.

Истовремено, у складу са очекивањима које су банке изнеле у јулској анкети, тражња предузећа за кредитима у Т3 наставила је да расте. Према оци банана, раст тражње био је вођен потребом финансирања обртних средстава и реструктурирања дуга, док је у условима одложених инвестиција због пандемије смањено финансирање капиталних инвестиција. Као фактор који утиче на мању тражњу за кредитима наводи се и веће коришћење сопствених извора финансирања, као и кредити небанкарских институција (Фонда за развој). Даљи раст тражње привреде за кредитима очекује се и у Т4.

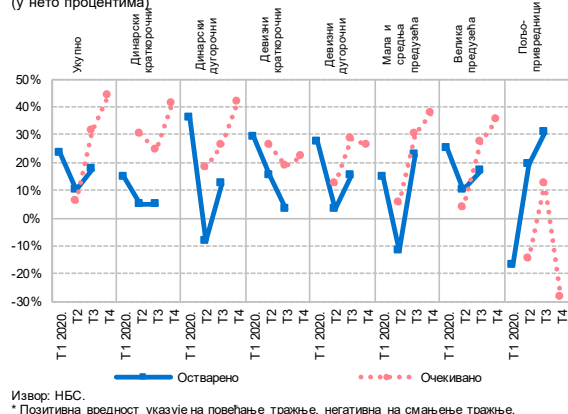
Кредитни стандарди привреди поштриени су због већих перципираних ризика услед пандемије

Услови у погледу колатерала, рочности и износа кредита били су неповољнији у Т3

Тражња за кредитима у Т3 повећана је мање него што је очекивано у јулској анкети, а израженији раст тражње очекује се у Т4

II. Сектор становништва

1. Кредити становништву

Мг. раст кредита становништву додатно је убрзан у ТЗ и у септембру је износио 13,8%, по искључењу ефекта промене курса. Поред повољних услова задуживања, расту кредита становништва допринео је и додатни двомесечни мораторијум на отплату кредита, као и кредитирање предузетника у оквиру гарантне шеме. Стање кредита сектору становништва у септембру износило је 1.224,8 млрд динара, што чини око 47% кредитних потраживања банака од немонетарног сектора, док је њихово учешће у оцењеном годишњем БДП-у⁹ (22,5%) повећано за 0,9 п.п. у односу на јун.

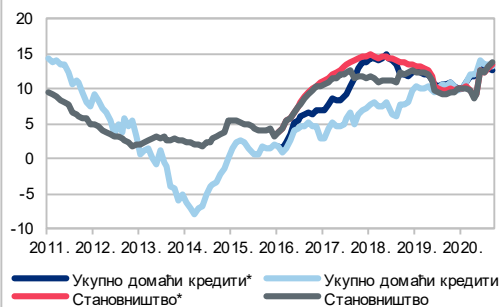
Кредити становништву су у ТЗ, по искључењу ефекта промене девизног курса, повећани за 49,5 млрд динара, или за 4,2%. Као и раније, раст је био вођен готовинским и стамбеним кредитирањем, који су и даље две најзаступљеније категорије међу кредитима становништву, са учешћем од 44,7% и 35,7%, респективно, у септембру. Поред тога, расту кредита допринело је и кредитирање предузетника у оквиру гарантне шеме. Истовремено, благо су повећана и потраживања банака по основу потрошачких кредита и кредитних картица, док су прекорачења по текућим рачунима била на сличном нивоу као у јуну.

Уз нови двомесечни мораторијум, који се примењивао током августа и септембра, Народна банка Србије је у току ТЗ донела одлуке које за циљ имају ублажавање последица кризе и стварање услова за додатну потрошњу становништва. С тим у вези, усвојени су прописи који би требало да олакшају услове отплате готовинских, потрошачких или других врста кредита (осим стамбених кредита и минуса по текућем рачуну) грађанима, односно да подстакну банке да дужницима понуде рефинансирање или промену датума доспећа последње рате за до две године за наведене намене кредита. Поред тога, донета је одлука која омогућава банкама да продуже и рокове отплате постојећих стамбених кредита до пет година. Истовремено, имајући у виду даљи развој стамбеног кредитирања, Народна банка Србије је донела одлуку да снизи

⁹ БДП остварен у последња четири тромесечја.

Међугодишњи раст кредита становништву додатно је убрзао у ТЗ

(мг. стопе раста по програмском курсу, у %)

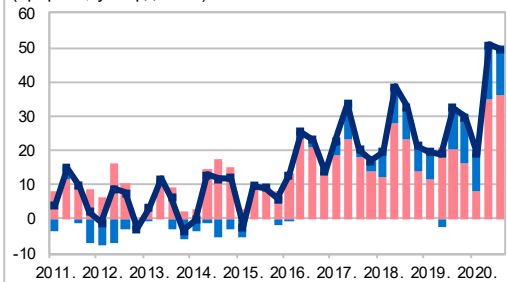

Извор: НБС.

* Искључен ефекат отписа и продаје NPL од почетка 2016.

Већи део прираста у ТЗ односио се на динарске кредите

(прираст, у млрд RSD)

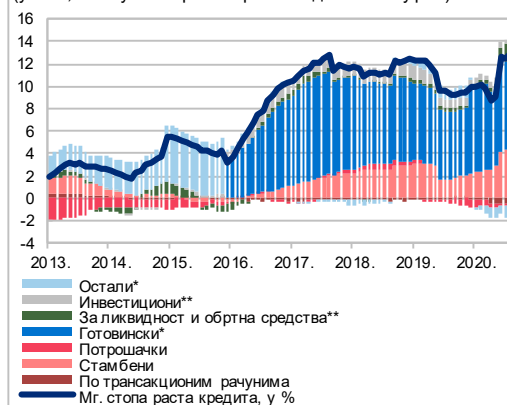

Извор: НБС.

* Искључен ефекат промене курса.

И у ТЗ готовински и стамбени кредити највише су допринесли мг. расту кредита становништву

(у п.п., искључен ефекат промене девизног курса)

Извор: НБС.

* До децембра 2015. допринос готовинских кредита приказан је у оквиру доприноса осталих кредита.

** Кредити одобрени предузетницима.

минимално учешће за куповину прве стамбене непокретности са 20% на 10%, при чему је смањен и минимални степен изграђености објекта чију је куповину могуће финансирати стамбеним кредитима банака. Такође, ради додатног олакшавања терета кризе, банкама је омогућено да запосленима и пензионерима одобравају динарске кредите (до 90.000 динара) на рок до две године само с потписаном изјавом о запослењу, односно пензији.

Обим новоодобрених кредита становништву у ТЗ износио је 120,1 млрд динара, што је за 60,1% више него у Т2, а 8,2% мање него у истом периоду прошле године. Највећи део одобрених кредита односио се на готовинске кредите (55,4%), који су, уобичајено, били готово у потпуности (99,4%) у динарима. Следе их стамбени кредити са учешћем од 21,5%, при чему је њихов обим повећан за преко 50% у односу на износ одобрен у Т2, што сведочи о наставку позитивних трендова у стамбеном кредитирању. Остали некатегорисани кредити чинили су 19,7% новоодобрених кредита становништву, од чега се значајан део односи на кредите предузетницима у оквиру гарантне шеме.

Динаризација стања пласмана становништву додатно је повећана у ТЗ и у септембру је износила 56,6%, што је нова највиша вредност овог показатеља и виша је за 0,8 п.п. него у јуну, а за 1,2 п.п. него крајем 2019. С друге стране, у односу на крај 2019, учешће евроиндексираних пласмана становништву снижено је за 1,2 п.п., на 43,2% у септембру, док је учешће пласмана у швајцарским францима у септембру износило 0,2%.

Учешће NPL у укупним кредитима становништву спустило се на нови минимум у септембру (3,6%). У односу на јун, то учешће је ниже за 0,2 п.п.,¹⁰ а за 7,6 п.п. у односу на период непосредно пре доношења Стратегије за решавање проблематичних кредита. Посматрано по наменама, учешће NPL смањено је код готово свих врста кредита током ТЗ.

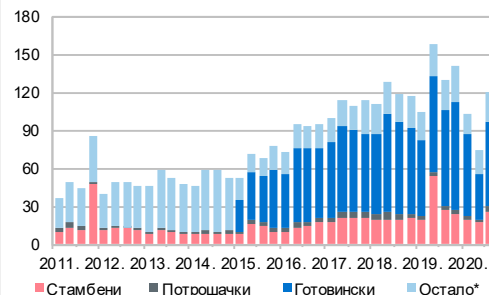
2. Цена задуживања становништва

Трошкови задуживања становништва у динарима остали су повољни током ТЗ. Поред тога, додатно су смањени и расходи грађана по основу отплате раније узетих кредита, што се позитивно одражава на расположиви доходак становништва.

¹⁰ Ако се укључе предузетници и приватна домаћинства, то учешће је такође смањено за 0,2 п.п., на 3,6% у септембру.

Највећи део новоодобрених кредита чинили су готовински кредити

(новоодобрени кредити, у млрд RSD)

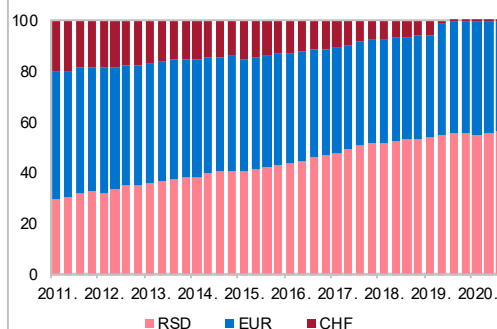

Извор: НБС.

* До децембра 2014. године у категорији „Остали кредити“ подразумевали су се готовински и остали кредити заједно.

Динаризација пласмана становништву достигла је нов максимум у септембру

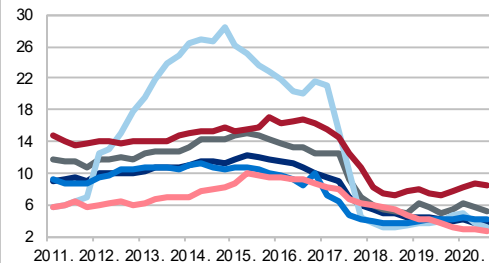
(валутна структура, у %)

Извор: НБС.

Крајем ТЗ се учешће NPL у укупним кредитима становништву спустило на нов минимум

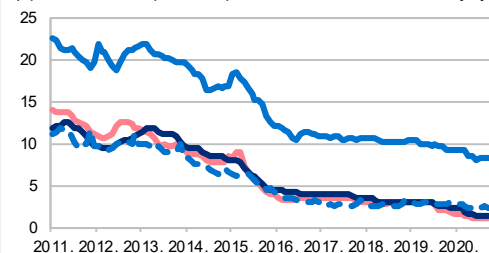
(бру то принцип, у %)

Извор: НБС.

Просечна цена динарских кредита* становништву остала је повољна током ТЗ

(просечне пондерисане в редности, на годишњем нивоу, у %)

Извор: НБС.

* Искључени револвинг кредити, прекорачења по текућем рачуну и дуг по кредитним картицама.

Просечна пондерисана каматна стопа на динарске кредите у септембру износила је 8,3%, што је за 0,3 п.п. изнад њеног јунског минимума, док је у односу на мај 2013, када је започет циклус ублажавања монетарне политике Народне банке Србије, била нижа за 12,2 п.п. Повећање просечне каматне стопе на динарске кредите током Т3 било је пре свега опредељено повећањем каматних стопа на остале некатегорисане кредите, за 0,3 п.п., на 5,7%. С друге стране, каматне стопе на најзаступљеније, готовинске кредите снижене су за 0,1 п.п., на 9,2%, док су се потрошачки кредити у септембру одобравали по истој стопи као у јуну.

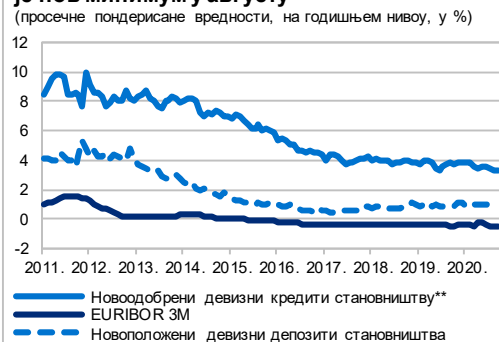
Просечна пондерисана каматна стопа на новоодобрене евроиндексиране кредите становништву у септембру износила је 3,3% и у односу на јун била је нижа за 0,4 п.п., при чему је у августу забележила нови минимум (3,25%). Пад просечне стопе резултат је раста учешћа стамбених кредита у укупним новоодобреним кредитима у евро знаку, са 66% у јуну на 78% у септембру, који се одобравају по нижој каматној стопи од просечне (2,7% у септембру), као и смањења каматних стопа на остале некатегорисане кредите (за 0,2 п.п., на 5,6%). С друге стране, стопе на потрошачке кредите (4,55%) биле су нешто више, док је цена готовинских кредита (2,9%) била непромењена у односу на јун.

3. Оцена понуде и тражње за кредитима – на основу резултата анкете о кредитној активности

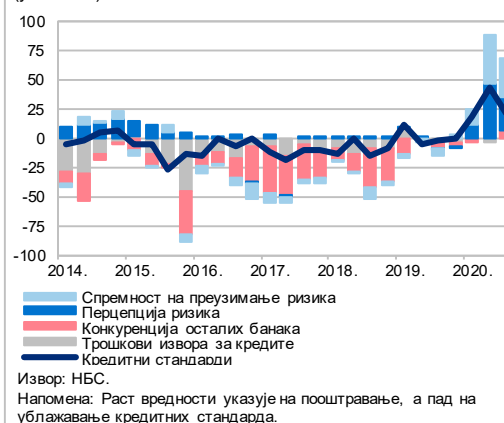
Резултати октобарске анкете о кредитној активности показују да су, у складу са очекивањима банака изнетим у јулској анкети, кредитни стандарди за становништво поштрени током Т3, мада у мањој мери него у Т2. Поштравање стандарда односило се пре свега на готовинске кредите и кредите за рефинансирање, а у мањој мери на стамбене кредите. На поштравање стандарда утицала је пре свега повећана перцепција ризика и мања спремност на преузимање ризика у условима пандемије, а у истом смеру деловала је и конкуренција међу банкама, док је утицај трошкова финансирања био неутралан. Према очекивањима банака, у Т4 се очекује ублажавање стандарда, на шта ће утицати конкуренција међу банкама и нижи трошкови извора за кредите.

Поштравање стандарда одразило се на строже захтеве у погледу обезбеђења кредита – вредност колатерала, хипотеке и обавезног учешћа и депозита, као и ценовне услове кредита – више каматне марже и провизије и накнаде. С друге стране, у складу с мерама Народне банке Србије, банке су омогућиле продужење рокова отплате одређених намена кредита становништву.

Просечна цена девизних кредита забележила је нов минимум у августу*

Неповољна перцепција ризика утицала је на поштравање стандарда и у Т3 (у нето %)

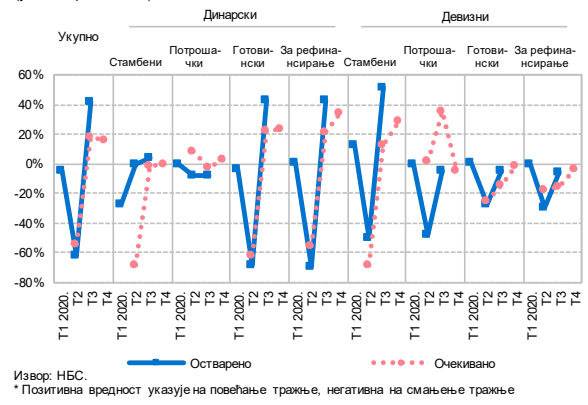

Поштрени стандарди у Т3 одразили су се на средства обезбеђења и ценовне услове кредита (у нето %)

Према оцени банака, тражња становништва за кредитима повећана је током Т3. У складу са очекивањима изнетим у јулској анкети, повећана је пре свега тражња за девизно индексираним стамбеним и динарским готовинским кредитима и кредитима за рефинансирање. На раст тражње у Т3 утицали су куповина непокретности и рефинансирање постојећих обавеза, а исти фактори требало би да допринесу њеном расту и у Т4.

У Т3 је опоравак тражње грађана за кредитима био изнад очекивања изнетих у јулској анкети
(у нето процентима)

Методолошке напомене

- Кредити подразумевају потраживања банака по основу главнице кредита.
- Пласмани обухватају потраживања по основу кредита, камата и накнада, датих депозита, хартија од вредности и акција предузећа.
- Све врсте потраживања исказане су по бруто принципу, тј. нису умањене за исправке вредности.
- Динарски пласмани су пласмани одобрени у динарима без девизне клаузуле. Под девизном клаузулом подразумева се валутна клаузула којом се утврђује заштита од ризика промене курса динара.
- При искључивању ефекта курса, обрачунато полазећи од оригиналне валутне структуре и по курсу динара према еврџу, америчком долару и швајцарском франку на дан 30. септембра 2014.
- Нови послови укључују све финансијске аранжмане (кредити и депозити) за које су услови уговорени први пут у току месеца о коме се извештава, као и све постојеће уговоре за које су нови услови поново уговорени (анексирани), уз активно учешће клијента.
- Користи се секторска класификација монетарне статистике. Сектор привреде обухвата јавна предузећа, привредна друштва и нефинансијски сектор у стечају, а сектор становништва – становништво, предузетнике, приватна домаћинства са запосленим лицима и регистроване пољопривредне произвођаче. Изузетно:
 - у новоодобреним кредитима, у сектор становништва укључене су непрофитне институције које пружају услуге становништву (у складу с методологијом Европске централне банке);
 - код проблематичних кредита, сектори су приказани одвојено, а ради поређења с подацима монетарне статистике, врши се њихово агрегирање.
- Под појмом *проблематични кредити* подразумева се стање укупног преосталог дуга појединачног кредита (укључујући и износ доцње):
 - по основу кога је дужник у доцњи (на начин предвиђен одлуком којом се уређује класификација билансне активне и ванбилансних ставки банке) дуже од 90 дана, или по основу плаћања камате или главнице;
 - по коме је камата у висини тромесечног износа (и виша) приписана дугу, капитализована, рефинансирана или је њено плаћање одложено;
 - по основу ког дужник касни мање од 90 дана, али је банка проценила да је способност дужника да отплати дуг погоршана и да је отплата дуга у пуном износу доведена у питање.